

Kurz práce s informacemi

Jitka Káchová

Od roku 2011 pořádá Městská knihovna Trutnov pro zájemce z řad veřejnosti každý podzim kurz práce s informacemi. Akce je určena primárně pro dálkové studenty vysokých škol, kterých v poslední době, kdy se v některých profesích a na určitých pracovních pozicích stává zvyšování kvalifikace nezbytností, přibývá. Vzhledem k tomu, že zájemců o kurz není mnoho, je možné s jednotlivými účastníky pracovat individuálně a průběh jednotlivých lekcí přizpůsobit jejich potřebám.

Při sestavování jednotlivých lekcí jsem se inspirovala kurzem práce s informacemi Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, příspěvkem semináře informačního vzdělávání uživatelů ve veřejných knihovnách, který proběhl v Hradci Králové v roce 2011, články a prezentacemi Lenky Navrátilové a další odbornou literaturou.

Celý kurz je rozdělen do tří cca dvouhodinových lekcí. Vzhledem k tomu, že účastníci mají zájem danou problematiku zvládnout, mohou jednotlivé lekce obsahovat daleko více informací, než kdybychom připravovali lekce IVU např. pro studenty středních škol. Součástí každé prezentace jsou praktické příklady a úkoly, které jsou přizpůsobeny informačním potřebám a zájmům účastníků.

Kurz proběhne na podzim letošního roku teprve potřetí, ale dosavadní zkušenosti ukazují, že

informační výchova dospělých uživatelů má svůj smysl. Velkým kladem je motivace a zájem všech účastníků lekcí. Často se k nám vracejí, ať už pro radu či pochlubit se studijními výsledky. Vloni mi po ukončení kurzu jeden „student“ řekl, že se u nás zcela zbavil svého strachu z toho, že nebude schopen napsat diplomovou práci. Řekněte, není to úžasná zpětná vazba?

1. lekce

První polovina této prezentace je teoretická. Účastníci kurzu se v ní seznamují s tím, jak pracovat se zadaným tématem a jak vytvořit řešerši, samostatnou kapitolu tvoří popis druhů knihoven a služeb, které mohou uživatelům nabídnout. Podrobně je zde vysvětlen pojem klíčových slov a předmětových hesel, vše je doplněno příklady a úkoly. Lekce dále pokračuje popisem online katalogu Městské knihovny s RF Trutnov a souborného katalogu SKAT.

Osnova lekce:

Písemné práce: druhy podle obsahu, fáze řešení problému, obecná a specifická témata prací, zužování a rozšiřování tématu.

Druhy informačních pramenů: podle původnosti obsahu, podle nosiče.

Kde hledat informace: typy knihoven, služby knihoven.

Jak hledat informace: co je informační požadavek, klíčová slova x předmětová hesla, zužování a rozšiřování výsledků vyhledávání, (booleovské operátory, zástupné znaky), rešeršní strategie.

Elektronické informační zdroje a jejich druhy:

Online katalog Městské knihovny s RF Trutnov: jednoduché vyhledávání, kombinované dotazy, řazení výsledků, MDT, konto čtenáře, katalog Carmen.

Souborné katalogy: vysvětlení pojmu.

SKAT: jednoduchý a kombinovaný dotaz, dostupnost v knihovnách, informace o knihovnách, souborný katalog článků, souborný katalog Carmen.

2. lekce

Ve druhé lekci prezentace podrobně představuje Souborný katalog ČR a JIB. Vysvětluje rozdíl mezi soubornými katalogy a portály a ukazuje možnosti obou hlavních představitelů těchto kategorií v ČR. V závěru jsou zmíněny některé další domácí i zahraniční souborné katalogy i portály.

Osnova lekce:

Souborný katalog ČR: vyhledávání v adresáři knihoven a informačních institucí, základní vyhledávání v SKC, rozšířené vyhledávání, lokální záznamy, informace o knihovnách, prohlížení rejstříků, zpřesňování dotazů, vytváření citací v prostředí SKC, vyhledávání z více bází, databáze ANL, plné texty článků, digitalizované dokumenty, obsahy dokumentů, propojení s Google Books, práce se schránkou v SKC.

Portály: vysvětlení pojmu.

Jednotná informační brána: jednoduché hledání, skupiny zdrojů, informace o jednotlivých zdrojích, snadné hledání pokročilé, služby SFX, skupiny zdrojů ANL+ a České články, „ořezávání“ výsledků vyhledávání, plné texty, vyhledávání zdrojů, e-časopisy, profi hledání, Infoportal, e-schránka Můj prostor, registrace, vytváření vlastních skupin zdrojů, oborové brány.

Další portály a souborné katalogy u nás i v zahraničí.

3. lekce

Prezentace, která je určena pro třetí výukovou lekci, je velice rozsáhlá. V praxi tuto prezentaci aktuálně zkracuji a vybírám jen ty zdroje, které odpovídají informačním potřebám účastníků aktuálního kurzu. Těmto zdrojům se věnujeme podrobněji (orientace na stránkách, vyhledávání), ostatní pak pouze zmiňuji či zcela vynechávám.

Osnova lekce:

Digitální knihovny: Manuscriptorium, Kramerius, Česká elektronická knihovna, Digitalizovaný archiv časopisů ÚČL, Zlatý fond českého ekonomického myšlení, Česká čítanka, Elektronická knihovna Národního ústavu lidové kultury, E-knihovna Městské knihovny v Praze, další české a zahraniční digitální knihovny.

Oborové článkové bibliografie: článková bibliografie Divadelního ústavu, bibliografické databáze Historického ústavu AV ČR, článková bibliografie Ústavu pro souborné dějiny AV ČR, Bibliografie české literární vědy, Bibliographia Medica Českoslovacca, Geobibline, Geologická bibliografie ČR, Články Ústavu mezinárodních vztahů, další oborové článkové bibliografie.

Odborné encyklopedie a slovníky: Slovník nejčastěji používaných termínů ve veřejné správě, Výklad 2376 pojmů z práva, ekonomiky a dalších oblastí podnikání, Encyklopedie COTOJE.CZ, biografické slovníky (encyklopedie Dějiny města Brna, databáze nakladatelství Libri, Český hudební slovník osob a institucí, Lexikon českých výtvarníků, Kdo je kdo v české slavistice).

GOOGLE: Google Scholar (jednoduché i rozšířené vyhledávání, citace i plné texty), Google Books (jednoduché i rozšířené vyhledávání, plné texty).

Tvorba citací: vysvětlení základních pojmů, informační etika, ČSN ISO 690 Bibliografické citace, struktury bibliografických citací u jednot-

livých druhů dokumentů, www.citace.com.

Doporučená literatura:

Kurz práce s informacemi. FILOZOFICKÁ FAKULTA MASARYKOVY UNIVERZITY. [online]. 2007 [cit. 2013-08-21]. Dostupné z: http://is.muni.cz/elportal/estud/ff/js07/informace/materialy/kurz_prace_s_informacemi.html#02

LEPAROVÁ, Jana. Informační zdroje: podpora zkvalitnění vyhledávání informací. In: *Seminář Informační vzdělávání uživatelů ve veřejných knihovnách Hradec Králové 12.-13.*

dubna 2011 [online]. 2011 [cit. 2013-08-21]. Dostupné z: <http://www.sdruk.cz/data/xinha/sdruk/2011/Leparova.pdf>

FABIÁN, Ondřej. *Elektronické informační zdroje* [online]. Zlín, 2009 [cit. 2013-08-21].

PAPÍK, Richard. *Strategie vyhledávání informací a elektronické informační zdroje*. 1. vyd. Praha: Velryba, 2011. 192 s. ISBN 978-80-85860-22-1.

Výchova k práci s informacemi. CENTRUM PRO ŠKOLNÍ KNIHOVNY. [online]. [cit. 2013-08-21]. Dostupné z: http://www.npkk.cz/csk/info_sluz_menu.php